

קדושה עצמית

שיחת הרה"ג זלמן ברוך מלמד לפרשת חיי שרה

שתי בחינות בקודש ובעם ישראל ובארץ ישראל ♦ 'חסד לאברהם' ומערת
המכפלה ♦ מעלת הדרים בארץ ישראל ♦ מדוע לא ירד מן בא"י ♦ הצדיקים
בארץ מגינים על כל העולם ♦ האבות – מדרגה כללית ♦ מדרגות בקשר לא"י
♦ מדרגת התמימות ♦ לימוד זכות על ישראל מעומק מידת הדין ♦ יצחק
מוכיח שחטאי ישראל חיצוניים ♦ ההבדל המהותי בין ישראל לעמים

שתי בחינות בקודש ובעם ישראל

המדרש בפרשת חיי שרה (בראשית רבה, פרשה נ"ח, א) דורש לגבי שרה את הפסוק:
"יודע ה' מי תמימם" (תהילים לז, יח) שכל הימים של שרה היו בתמימות ובשלמות.

הרב זצ"ל ב'שמועות ראו"ה', אומר שהדברים אמורים על שרה שאמרה: "כי לא יירש בן
האָמָה הזאת עם בְּנֵי עַם יִצְחָק" (בראשית כא, י). שרה הבחינה בהבדל שיש בין ישראל
לעמים. רק יצחק ממשיך את הסגולה הישראלית ולכן אין שותפות בין ישמעאל ליצחק.

אומר הרב שיש בקודש שתי בחינות, ויש בישראל שתי בחינות של סגולה. יש קודש,
ויש תרומה. קודש - זו קדושה עצמית. תרומה - מפרישים מתוך הפירות וצריך להשאיר
שירים. אדם לא יכול להפריש את כל הפירות כתרומה (משנה חלה פרק א' משנה ט).
כך בקודש יש שתי בחינות. בחינה של קדושה עצמית שלא קשורה עם מה ששייך
ומתווסף אליה, לעומת התרומה שהיא חלק מדבר אחר, היא מופרשת מתוך השאר, ויש
לה איזה שייכות עם השאר. כך בישראל, יש שתי בחינות של קדושה. קדושה עצמית,
שאינה ביחס לשאר העמים, אלא ישראל במדרגת קדושה עליונה. ויש גם בחינה אחרת

שישראל עניינם להיות כמו תרומה, הלב שבאומות, מחוברים עם כל האומות אך מהווים את הלב והעיקר.

גם באבות אנחנו רואים את הדבר הזה. אברהם הוא נקרא 'הר'. להר אין מחיצות. ההר משפיע על כל הסביבה כולה. יש חיבור בין אברהם לשאר העמים. אברהם נקרא 'אב המון גוים'. גם יצחק נקרא שדה, "וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדָה" (בראשית כד, סג), גם לשדה אין גבולות ומיצרים. יצחק הוא אביו של יעקב, אבל הוא גם אביו של עשו. לעומת זאת, יעקב אבינו נקרא בית. לבית יש מחיצות והוא עומד בפני עצמו.

בישראל יש שתי הבחינות. בחינה אחת של קדושה עצמית, לא בקשר עם שאר העמים. והבחינה השנייה - יש להם תפקיד לרומם את כל העמים כולם. להיות 'התרומה' שבכל העמים כולם, חלק הכהונה, ממלכת כוהנים ועם קדוש. הכוהנים הם חלק מתוך השאר, מכל הציבור, וכך עם ישראל בתוך כל העמים.

שתי בחינות הקדושה של ארץ ישראל – קדושה עצמית וקדושה גלויה

ממשיך הרב ואומר, גם בארץ ישראל יש בה שתי בחינות של סגולה. יש סגולה עצמית שהיא אבסולוטית ומוחלטת מאז הבריאה. הארץ היא ארץ הקודש, ארץ ה', עוד לפני שעם ישראל נכנס אליה. זו קדושה עצמית קדושה שבכוח.

הקדושה השנייה שיש בארץ ישראל היא כשעם ישראל נמצא בארץ ישראל, אז מופיעה יותר ויותר הקדושה. כאשר ישראל באים לארץ ישראל, הם מתחייבים מדאורייתא במצוות התלויות בארץ, במצוות היובל ובמצוות חלה. לגבי שאר המצוות התלויות בארץ יש מחלוקת, אם חייבים בהן מהתורה כל עוד שלא כל ישראל נמצאים בארץ ישראל.

היסוד שהוא קבוע ומוחלט ואבסולוטי זו הסגולה העצמית. אנחנו רואים בפרשה שאברהם אבינו קונה חלק בארץ ישראל כדי לקבור את שרה, וזה קביעות שבכוח, קביעות מוחלטת. קניית קבר זה לעולם. כשאדם קונה בית, יכול אחר כך לעבור דירה, ויגור במקום אחר, אבל קבר זו דירת קבע. כאן מתבטא הקשר.

אברהם פונה אל אנשי חברון ואומר: "תָּנוּ לִי אֶחָזֶת קֶבֶר עִמָּכֶם" (בראשית כג, ד). הם לא רוצים למכור לו. הם מוכנים לתת לשרה קבר אצלם, אבל לא רוצים לתת לאברהם אבינו בעלות על הקרקע. הם רוצים להיות הבעלים. הם רוצים שהוא לא ישלוט, כמו

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 3

בכל הדורות כולם, לא רוצים שעם ישראל ישלוט בארץ ישראל. ואברהם אומר: "בְּכֶסֶף מֵלֵא יִתְּנֶנָּה לִי" (בראשית כג, ט), אברהם רוצה דווקא לקנות, לקבוע קביעות מוחלטת. חברון מבטאת את הקדושה שבכוח. גם מלכותו של דוד שהתחילה בחברון לא הייתה עדיין מלכות שלמה, הייתה מלכות בכוח. ואחר כך נמשכה המלכות לירושלים להופעה של ממש.

ה'חסד לאברהם' ומערת המכפלה

ה'חסד לאברהם' הוא הסבא של החיד"א והיה גר בחברון, הייתה תקופה שהייתה מגפת דבר והוא ברח לעזה. בעזה הוא חיבר חלק מהספר 'חסד לאברהם', ואחר כך הוא חזר לחברון.

יש עליו אגדה, הסולטן הטורקי הגיע לביקור בארץ ישראל, וביום שישי נסע לחברון לתפילה במערת המכפלה. הסולטן התכופף לעבר הפתח של מערת המכפלה, ונפלה לו החרב המשובצת בזהב ויהלומים. הוא אמר שיורידו משהו שיוציא אותה מהמערה, והורידו אחד, משכו אותו בחזרה – מת. עוד אחד – מת. חששו שכך כולם ימותו, ואז דרשו מהיהודים שיוציאו את החרב. היהודים עשו גורל, ויצא הגורל על ה'חסד לאברהם'. והם חשבו שמי שירד לשם, לא יוכל לחזור. אולי לא היה שם אוויר, אולי בגלל הקדושה שבפנים. התפללו כל הלילה, והוא למד קבלה במשך כל הלילה, ולבש בגדי לבן ותכריכין, והורידו אותו, ונכנס והוציא את החרב. ובאותה הזדמנות הוא גם ביקר את האבות. והוא מספר שפגש את אליעזר עבד אברהם בפתח, ואמר שהוא רוצה להיכנס, אמר לו אליעזר, צריך לשאול את האבות אם הם מסכימים, ה'חסד לאברהם' נכנס, והרגיש רוממות רוח, ורצה כבר להישאר שם. הרגיש ריח גן עדן ולא רצה לצאת משם. אמרו לו להישאר כאן אי אפשר, אמרו לו תצא עכשיו, ומחר תבוא אלינו. וכך הוציאו אותו מהמערה, והוא כל היום התפלל וסיפר לאנשים את מה שקרה לו, ושהוא עומד להיפרד מן העולם, וכך הווי. אחרי יום נתעלה לקודש. זו האגדה.

מעלת היושבים בארץ ישראל

בעל 'חסד לאברהם' היה מקובל. ה'חסד לאברהם' זה ספר קבלה ומוסר, והוא עומד על מעלתה של ארץ ישראל. אביא מקצת מן הדברים (מעייין ג נהר יב):

דע כי נשמות הדרים בארץ ישראל באים מספירה עליונה ונקראים בית ישראל, גם נקראים בנים, כי כשאדם הוא בחוץ לארץ יש לו נפש מהאופנים, וכשזוכה להיכנס לארץ ישראל באה לו נפש מהיצירה החדשה. ומתלבש תוך הנפש הישנה שלו, ובלילה הראשון שישן בארץ ישראל יוצאים ב' הנפשות ועולים למעלה ובחזרה אינה חוזרת כי אם החדשה בלבד, ולזה אינה ראויה לעונשין כי לא חטאה, ולזה אמרו רבותינו זיכרונם לברכה שמוחלין לו כל עוונותיו.

כשאדם בא לארץ ישראל, מתחדשת לו נשמה חדשה. ולכן הוא אינו ראוי לעונשין על עברות שעבר בחוץ לארץ, יש לו נשמה אחרת, נשמה חדשה. והוא מוסיף שכל הדר בארץ ישראל נקרא צדיק, הגם שהוא אינו צדיק כפי הנראה לעיניים, כי אם לא היה צדיק הייתה ארץ ישראל מקיאה אותו. כמו שאמר הכתוב: "ותקיא הארץ את יושביה" וכיוון שהארץ אינה מקיאה אותו בהכרח הוא נקרא צדיק, אף שהוא נראה בחזקת רשע. אפשר להסביר שבארץ ישראל אדם הוא לא פרטי, הוא חלק מהכלל, והכלל הוא צדיק, וכשהוא נהיה חלק מהכלל לא מתחשבים בצד הפרטי שלו. על כל פנים יש מעלה גדולה לארץ ישראל.

מדוע לא ירד מן בארץ ישראל

הוא שואל שאלה גדולה (מעייין ג נהר כא):

יש להקשות למה בארץ ישראל הקדושה ייגרע ממנו המן הרוחני.

מן ירד במדבר שהוא מקום שיש בו נחשים ועקרבים, שזה מראה גם על המצב הרוחני של המדבר שהוא מקום מקולקל וגרוע. ואם שם ירד מן כל שכן שבארץ ישראל שעלו למדרגה חדשה היה צריך לרדת המן. ומדוע לא ירד מן בארץ ישראל?

והוא מסביר, כי במדבר שהדברים הגשמיים הם חיצוניים וטמאים אין הפירות יכולים לקבל הקדושה, על כן נתן להם הקב"ה את המן מן השמיים.

אמנם בארץ ישראל, פירותיה הם על ידי הקדושה, ואותה הרוחניות הראויה למן התלבשה בפירות הקדושים (של ארץ ישראל), ולכן אין מן בארץ ישראל כי אם במדבר.

חז"ל שיבחו את המעלה של המן, ואמרו שלא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן. המן הוא רוחני, המן יורד מן השמיים. אתה מרגיש שריבונו של עולם נותן לך את המזון. אתה

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 5

אוכל משולחנו של מקום. כך ארץ ישראל, ארץ ה', ארץ הקודש, הפירות שלה קדושים, הקדושה שהייתה במן, היא אותה הקדושה שיש בפירות של ארץ ישראל. זו מדרגה עוד יותר גדולה, כי זו קדושה בארץ, במציאות של ארץ ישראל.

הצדיקים שבארץ ישראל מגינים על כל העולם

עוד אומר (שם מעיין כה), ה'חסד לאברהם':

הצדיקים בהיותם בארץ ישראל יוכלו להגן על כל המקומות. וזה כי ארץ ישראל הוא הלב הנותן חיות וקיום לכל האיברים, אמנם הצדיקים שבחוץ לארץ לא יועילו אלא למקומם לבד, כי הם כמו חיות אבר פרטי מאברי הגוף שלא יועיל לזולתו, וכן בעת סילוקם.

צדיקים שבארץ ישראל כמו בזמן חיותם, כן במיתתם, מועילים לכל העולם ולא לאנשי מקומם בלבד.

וזה שאמר הכתוב: "וַתִּמָּת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע וְגו' בְּאַרְץ כְּנָעַן" (בראשית כג, ב). ויש להעיר באומרו תחילה סימן פרטי שהוא בקריית ארבע ואחר כך אמר הסימן כללי שהוא ארץ כנען הכולל כל ארץ ישראל.

לכאורה אם אמר בקריית ארבע, אנחנו יודעים שזה בארץ כנען.

אמנם יתיישב במה שכתבתי, כי הכוונה היא לרמוז על מעלת שרה, שזכותה הייתה מועלת לאנשי מקומה וגם לכל אנשי גבול ארץ כנען, ועתה בעת סילוקה, לכולם יחד מתה, ונסתלקה ואבדה התועלת הנזכר.

מיתתה של שרה נוגעת לכל יושבי ארץ ישראל, שרה הגנה על כל ארץ ישראל בחייה, ועכשיו שהיא מתעלה, חל שינוי, חסרונה מורגש לכל אנשי ארץ ישראל. מעלתה של ארץ ישראל היא מעלה כללית, ושרה הייתה במדרגה כללית.

האבות – מדרגה כללית

הגמרא במסכת ראש השנה (לב:) אומרת, שצריכים לומר בראש השנה פסוקי זיכרונות בתפילת מוסף שיש בהם זיכרון כללי ולא זיכרון פרטי. אבל אפשר להזכיר את הזיכרון

של שרה שהקב"ה פקד את שרה, כי שרה היא זיכרון כללי, היא כלל, ממנה נוצר כלל ישראל.

הגמרא במסכת בבא בתרא (זי.) בסוף הפרק הראשון, אומרת שהאבות שנאמר בהם בכל, מכל, כל. 'בכל' אצל אברהם, ו'מכל' אצל יצחק, ו'כל' אצל יעקב, לא שלט בהם יצר הרע. האבות היו כלליים ולכן לא שלט בהם יצר הרע, כי מי שהוא כללי הוא מעל המציאות. הם מתו בעטיו של נחש. לא מתו מפני שהיתה סיבה שהם ימותו, אלא בגלל שנגזר מאז אדם הראשון שתהיה מיתה. האבות הם כלליים, אברהם אבינו כללי, שרה כללית.

מדרגות בקשר לארץ ישראל

אנחנו צריכים לחיות תמיד את העובדה, שאנחנו זוכים להיות בארץ ישראל. זו מעלה גדולה ועצומה. ועוד ללמוד תורה בארץ ישראל, זה לראות את פני השכינה ממש. המדרגה של ארץ ישראל היא מדרגה עליונה.

החסד לאברהם אומר (מעין ג' נהר י') שיש מדרגות בקשר לארץ ישראל. יש כאלה שבכלל לא ראו את ארץ ישראל ולא היו בארץ ישראל - אלו הכי רחוקים. יש כאלו שלא נכנסו לארץ ישראל, אבל ראו את ארץ ישראל - זה משה רבינו. זו כבר מעלה מאוד גדולה, לראות את ארץ ישראל. המרגלים נענשו שהקב"ה אומר להם שלא יכנסו לארץ ישראל, אלא גם לא יראו את ארץ ישראל. אחד כך יש כאלה שנכנסים לארץ ישראל בעת זיקנתם - זו גם כן מעלה גדולה. מי שבילדותם נכנסו זו מעלה עוד יותר גדולה. ומי שנולד בארץ ישראל וחי בארץ ישראל כל השנים, זו מעלה עליונה מאוד. מדרגות מדרגות בקשר לקדושה של ארץ ישראל. ארץ ישראל מחברת את האדם אל העולמות העליונים. כל המהלך ד' אמות בארץ ישראל הוא בן העולם הבא.

מדרגת התמימות

נחזור לדברי המדרש ש"יודע ה' ימי תמימים" נאמר על שרה, וזה גם נאמר על אברהם "התהלך לפני ה' והיה תמים" (בראשית יז, א). כעת נברר, מה זה תמים.

תמים זה שלם. כשאומרים על קרבן תמים, זאת אומרת שהוא שלם, אין בו שום חיסרון, כל האיברים שלמים, הכל מתפקד. זה בצד הגשמי. תמים בצד הרוחני פירושו של דבר שכל האיברים הרוחניים בריאים ושלמים. האיברים הגשמיים הם כנגד האיברים

הרוחניים. יש תר"ג מצוות, רמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח איברים של האדם, ושס"ה מצוות לא תעשה כנגד הגידים של האדם. כשכל האיברים הרוחניים שלמים, זה מצב של תמימות. תמימות זו אחדות. כל הגוף, כל הרוח, כל האישיות, מאוחדת ומתפקדת יחד. כשאדם חי חיים שלמים, חיים הרמוניים, יש לו שאיפה אחת שלמה, וכל האיברים שלו, הרצונות שלו, וכל התכונות שלו, מאוחדים אל המגמה האחת השלמה. כל מה שהוא עושה, הוא לא מעשה פרטי, אלא זה מעשה כללי. לכן אנחנו אומרים כשאנחנו מקיימים מצווה – 'וכל תר"ג מצוות התלויות בה'. אפשר להגדיר שאני עושה מצווה מסוימת, קיימתי מצוות ציצית, ואפשר לומר שאני קיימתי את רצונו של הקב"ה שהוא כולל כל המצוות כולן וזה מופיע כאן במצוות ציצית. זה דבר אחר לגמרי. לא עשיתי איזה מעשה פרטי חשוב קדוש מיוחד, אלא עשיתי עכשיו את רצונו של ה', רצונו של ה' הוא כולל את תר"ג המצוות, זה מתבטא עכשיו במצווה שעשיתי, ולמעשה התחברתי אל רצונו ה'.

בין תמים לישר

מה בין תמים לישר - מסביר הגר"א במשלי, שישיר - מתבונן מה הדרך הישרה, מה לא ישר ומה ישר, ומגיע לדרך הישרה. תמים, בטבעיות שלו הוא הולך בדרך טובה. בטבעיות הוא מואס ומתרחק מכל הדברים הלא נכונים והלא טובים. יש לו טבע של טוב, של שלמות. אין לו שום נטייה לדבר לא נכון. רצונו לעשות מצוות ומעשים טובים. זו התמימות. זו מתנה מה'. ואפשר לעבוד על זה, ולהתקדם לקראת מצב זה, ולקבל חלק מהמתנה הזאת. אנחנו מצוים להגיד "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי" אברהם יצחק ויעקב. האבות היו תמימים, ואנחנו צריכים לשאוף להיות עם בריאות כזאת, ושלמות כזו, שנוטים ורוצים תמיד לעשות רק את הדברים הטובים. לא צריכים לחשוב מה נכון לעשות, מה טוב לעשות, זה טבעי. אתם מכירים את הסיפור על התם והחכם של ר' נחמן. בריאות כזאת של לעשות את הדברים הטובים, טבע כזה. "יודע ה' ימי תמימים".

לימוד זכות על ישראל ממידת הדין של יצחק

הגמרא במסכת שבת בדף פט ע"ב מספרת:

אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יונתן: מאי דכתיב "כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו, אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך", לעתיד

לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם: בניך חטאו לי. אמר לפניו: ריבוננו של עולם - ימחו על קדושת שמך. אמר (הקב"ה) אימר ליה ליעקב דהוה לי צער גידול בנים, אפשר דבעי רחמי עליהו

אשאל את יעקב שאולי הוא ילמד עליהם זכות ויבקש רחמים עליהם.

אמר ליה: בניך חטאו - אמר לפניו: ריבוננו של עולם, ימחו על קדושת שמך.

אם הם חטאו יימחו על קדושת שמך. רש"י מפרש: "הואיל וחטאו יתקדש שמך בעולם כשתעשה דין בעוברים על דבריך". חריף מאוד.

אמר (הקב"ה): לא בסבי טעמא, ולא בדרדקי עצה.

אברהם הוא סבא זקן כבר אין לו רחמים, ויעקב הוא צעיר לא יודע להציע עצות נכונות. נשאל את יצחק, הוא לא צעיר ולא זקן.

אמר לו ליצחק: בניך חטאו לי. - אמר לפניו: ריבוננו של עולם, בני ולא בניך? בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע, קראת להם בני בכורי, עכשיו בני ולא בניך?

צריך להבין את הדברים הללו. מידתו של אברהם היא מידת החסד, הוא היה צריך לבקש רחמים. מידתו של יעקב היא מידת הרחמים, גם הוא היה צריך לבקש רחמים על בניו. הקב"ה מסביר שיעקב גידל את כל הבנים וסבל צער גידול בנים, בוודאי הוא ילמד עליהם זכות והנה אברהם ויעקב לא מלמדים זכות. ומי מלמד זכות - דווקא יצחק שמידתו כידוע מידת הדין. מידת הדין צריכה לדרוש שאם מישהו עושה עבירה, צריך להעניש אותו. מידת הרחמים והחסד זה ללמד זכות. כשהקב"ה מספר לאברהם אבינו שהוא רוצה להפוך את סדום, אברהם אבינו מבקש מהקב"ה שירחם על סדום. ועכשיו שהקב"ה אומר לאברהם בניך חטאו, הם לא גרועים מסדום, למה הוא לא מלמד עליהם זכות, לא ברור. לכן אנחנו צריכים להסתכל במבט עמוק יותר. ראשית כל, מדובר כאן לעתיד לבוא.

הרב זצ"ל באורות אומר שמידת החסד היא לא מידה צודקת, נותנים לאדם דבר שלא מגיע לו בגלל חסד, ובעולם הזה צריכים להשתמש במידה הזאת. אבל זה לא לכתחילה. השאיפה של עם ישראל היא לעקור את החטא לא מצד החסד והרחמים אלא לעקור אותו מעיקרא, מהשורש שלו, כאילו לא היה בכלל. כי אם צריך לוותר וצריך לסלוח זה כבר מצב לא מתוקן. המצב השלם והמתוקן זה לעקור מעיקרא.

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 9

הרב מדבר שם על פרה אדומה שהיא לא רק מסלקת את הטומאה, אלא עניינה עמוק מאוד, לעקור את החטא מהשורש, מאדם הראשון, מחטא הארץ. לבטל את החטא כלא היה.

מידת החסד כמו שאמרנו, היא מידה לא כל כך צודקת, היא מידה חד צדדית. חסד - פירושו של דבר שאדם מחפש איך להיטיב לאחרים והלב שלו מבקש להיטיב לאחרים. מידת הרחמים היא פחותה מהחסד, כשאדם רואה מישהו מסכן והלב שלו כואב לראותו כך, אז הוא עוזר לו, הוא לא מחפש את המסכנים כדי לעזור להם, אם הוא נפגש איתם הוא מרחם עליהם. זה חסד אבל חסד לא שלם לא כמו מידת החסד עצמה. מידת הרחמים יותר קרובה לדין.

בסוף הקב"ה פונה ליצחק, מה יצחק יכול לעזור אחרי שאברהם אבינו לא יכול להמליץ טוב ויעקב לא יכול להמליץ טוב?

אומר יצחק לקב"ה:

אמר לפניו: ריבונו של עולם בני ולא בניך? בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם בני בכורי, ועכשיו בני ולא בניך?

רש"י שם אומר שהרי הוא קרא להם בני בכורי ישראל עוד לפני שהם קיבלו תורה. יצחק טוען שהנשמה שנתן ה' בישראל טהורה. הרי הם בניך, בכוריך, וזה בא לידי ביטוי כשהם הקדימו נעשה לנשמע. זה מבטא את השורש הסגולתי שלהם, שהם בנשמתם, במהותם, טהורים וקדושים ונושאים את שם ה' בעולם. אמנם הם חטאו, אז צריכים להסתכל האם החטאים שלהם הם מלפני ולפנים. צדיקים כאלה שיש להם נשמה אלוקית כל כך עליונה, החטאים אצלם הם לא עמוקים, החטאים הם חיצוניים.

המהר"ל אומר, שכשאברהם אבינו שאל את הקב"ה: "בְּמָה אֶדְעֶ כִּי אֵינְךָ שֵׁנָה" (בראשית טו, ח) אמר לו הקב"ה: "קָחָה לִי עֹגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאֵיל מְשֻׁלֶּשׁ וְתֵר וְגוֹזֵל" (שם טו, ט). מה התשובה כאן. אברהם אבינו שאל את הקב"ה באיזה זכות עם ישראל בכל הדורות יזכה בארץ ישראל. כלומר, אברהם הבין שיכול להיות מצב שישראל לא יעשו את רצון ה', ושאל מה יגרום שבכל זאת תהיה להם תמיד הזכות על ארץ ישראל. עונה הקב"ה זכות הקרבנות. אז אברהם שואל ומה יהיה כשלא יהיה קרבנות. אומר הקב"ה אז יגידו פרשיות הקרבנות, ואמירת הקרבנות זה כמו להקריב את הקרבנות.

מה הרעיון שבדבר?

מסביר המהר"ל, אם אפשר לתקן את החטא על ידי קרבנות, זאת אומרת, שהחטא הוא לא עצמי הוא חיצוני. אם החטא עשה פגם בגוף, אי אפשר לתקן אותו, אם החטא זה כמו בגדים צואים, אז אפשר להפשיט אותם ולהחליף אותם בגדים אחרים. אם החטא הוא חיצוני, אפשר לסלק אותו. אומר הקב"ה הרי אני תיקנתי להם קרבנות. זה אומר שאפשר לתקן, אם אפשר לתקן זאת אומרת שהקלקול הוא לא עצמי. זה מה שיצחק אומר לריבונו של עולם, הם לא חטאו ממש, זה לא הטבע שלהם, זו לא המהות שלהם, זה משהו חיצוני. זה משהו שאפשר לנקות אותו ולסלק אותו. הם בניך!

יצחק מוכיח שחטאי ישראל חיצוניים ואינם במהות

ההסברה הזאת באה להראות שהסגולה הישראלית עמוקה ויסודית מאוד. וממילא יוצא שכל החטאים לא יכולים להיחשב ממש חטאים, כי זה משהו חיצוני שאפשר לנקות אותו, "לא הביט אָנֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל" (במדבר כג, כא). יצחק ממשיך ואומר: ועוד, כמה חטאו, כמה שנותיו של אדם - שבעים שנה. הקב"ה לא דן עד גיל עשרים בדיני שמיים. נשאר רק חמישים שנה. חצי לילה וחצי יום, ובלילות אדם ישן ולא חוטא, נשאר רק עשרים וחמש שנים. גם במשך היום, האדם אוכל, מתפלל, לא כל היום הוא חוטא, מקסימום חוטא חצי מהיום, אז נשאר שתיים עשרה וחצי שנים. אומר יצחק להקב"ה, נחלק בינינו, אני אקח על עצמי חצי ואתה חצי:

אם אתה סובל את כולם מוטב, ואם לאו פלגא עלי ופלגא עליך, ואם תמצוי לומר כולם עליי הא קריבית נפשי קמך.

אם ה' לא רוצה, אני אקח את הכול, אני יכול לשאת את כל זה, כי אני הקרבתי את נפשי לפניך. יצחק מבטא את מעלתם של ישראל, עם ישראל הוא עם שמוסר נפשו על ה', עם ישראל במהות שלו שייך לריבונו של עולם, וממילא כשמגיע ניסיון, הם מוכנים למסור את הנפש! זאת אומרת, שכל החטאים הם חיצוניים, 'אין אדם חוטא אלא אם נכנסה בו רוח שטות'. זה לא במהות זה בחיצוניות. "פתחו ואמרו: כי אתה אבינו". כל ישראל שומעים את הדיון הזה, איך יצחק מלמד עליהם זכות, אמרו ישראל כי אתה אבינו.

אמר להם יצחק: עד שאתם מקלסים לי קלסו להקב"ה ומחוי להו יצחק הקב"ה בעינייהו, מיד נשאו עיניהם למרום ואומרים 'אתה ה' גואלנו מעולם שמך'.

יצחק אומר להם תשאו עיניכם לריבונו של עולם. כל הרעיון של המדרש הזה הוא לומר לנו דבר אחד. עם ישראל הוא עם קדוש במקור. כל החטאים שלהם חיצוניים. במהות, עם ישראל זה עם ה', הם בניו של הקב"ה, בני בכורי ישראל, עם ישראל הוא עם סגולה. זה עניינו של יצחק לבטא את העניין הזה.

יצחק הוא עולה תמימה, יצחק לא יוצא מארץ ישראל. הזכרנו שיש מדרגות בחיבור של האדם לארץ ישראל. יצחק מבטא את החיבור השלם. הוא נולד בארץ ישראל, ועל פי הוראה אלוקית הוא לא יוצא מארץ ישראל. זאת אומרת שהוא מבטא את המעלה הכי סגולית של עם ישראל, והקישור שלו לארץ ישראל זה קישור סגולי. לכן יצחק וארץ ישראל זה חדא. יצחק הוא הפנים של עם ישראל. הוא מבטא את החיבור היותר עמוק של עם ישראל לריבונו של עולם. הרעיון של מדרש חז"ל הזה הוא להגיד שעם ישראל לא זוכה לטוב הגדול לעתיד לבוא מצד מידת החסד, אלא מצד האמת, והחטאים שהיו לו הם חיצוניים, ולא יעצרו ולא ימנעו ממנו את העתיד הגדול. מצד האמת, עם ישראל שייך אל הגודל, שייך אל הקודש, שייך אל העתיד הגדול, זו המהות העצמית הפנימית שלו.

כשאדם עוסק בתורה, הוא צריך לדעת שהתורה היא עליונה מאוד. הוא זכה לעסוק בתורה בגלל שיש לו מעלה כזאת עליונה שהוא חלק מעם ישראל. כל מעשה שאנחנו עושים צריך להיות נובע מתוך מקום עמוק פנימי של האדם, מתוך הסגולה הפנימית. כשיודעים ומכירים בעניינה של הסגולה הפנימית, יודעים שכל עם ישראל הוא בעצם עם אחד, כי הסגולה הזאת היא משותפת לכולם, היא האחת, וממילא כשעם ישראל עושה את המצוות מתוך המבט הפנימי הסגולי, מהמבט של כלל ישראל, המעשים שלו נעשים בצורה עמוקה, בצורה עליונה, בצורה עצמית פנימית, כמו שצריך להיות ולא בחיצוניות.

ההבדל המהותי בין ישראל לעמים

כשהיה דיון כאן לפני כמה חודשים על הקמת הממשלה, אם אפשר לשתף נוכרים בממשלה, היו דעות בין הרבנים שחשבו שאם הנוכרים הם דתיים אז אפשר לשתף איתם פעולה, יותר מאשר עם החילונים היהודים שהם רחוקים מתורה ומצוות. האמירה הזאת בעיני היא מזעזעת. הרי אנחנו עם ישראל, עם סגולה. הדת שלנו היא דת סגולתית. זה לא שיש דתיים גויים ויש דתיים יהודים ואנחנו נשתף פעולה. הדת של הגויים זה דבר

אחר, יותר גרוע מהחילונית. "שתיים רעות עשה עמי אותי עזבו לחצוב בארות נשברים" לתת לגיטימציה לגויים שהם דתיים, זאת אומרת שכל עבודת ה' שלנו זו עבודה חיצונית שאנחנו מחוברים לריבוננו של עולם על פי המעשים שלנו, ואם ישראל לא עושים מעשים טובים הם לא שייכים לריבוננו של עולם. זה לא כך, ישראל הוא עם סגולה. ואפילו פחות שבישראל צריך להגיד כל בוקר: 'שלא עשני גוי' כי אפילו הכופרים הגדולים שבישראל הם יותר מאמינים מהצדיקים הגדולים של הגויים, כי במהות שלנו אנחנו כאלה, ואי אפשר לשנות את זה. כל עבודת ה' היא אחרת כשאתם יודע שהוא עם סגולה. אנחנו עם ה', אנחנו לא אנשים שקיבלנו איזה דרך מסוימת ואנחנו הולכים בדרך הזאת מבחירה שלנו, הדרך הזאת היא המהות הנשמית שלנו. אותה אנחנו מגלים ומוציאים מן הכוח אל הפועל על ידי קיום המצוות.

צריכים לזכור את הדבר הזה, זה פשוט מזעזע. אנחנו לא אנגלים בני דת משה, כמו שהיו כאלה שאמרו שיש אנגלים בני דת משה, ויש אמריקאים בני דת משה, ויש גם תושבי ארץ ישראל בני דת משה. אנחנו עם ישראל, עם סגולה. בגלל הגלות הארוכה, נטשטשו התפיסות העמוקות הללו של הסגולתיות. לא מבינים את ערכה הגדול של ארץ ישראל. הערך של ארץ ישראל הוא לא חיצוני הוא סגולתי. לא מבינים את הערך של עם ישראל שהוא סגולתי, זה השורש של הכול. כך הרב לימד אותנו ושינן לנו, ולכן הדגיש כל הזמן את לימוד הכוזרי, ולימוד המהר"ל, ולימוד הביאור הזה שאנחנו עם סגולה עם ה'.

'הקב"ה בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו'. וזה הרעיון שהתבוננו בו, זה מה שיצחק מבטא, את עומק הדין, העומק הפנים פנימי של הדבר, זו לא מידת הרחמים, זו לא מידת החסד, אלא זה הדין וזה הצדק כי עם ישראל הוא עם קדוש במהות שלו, ולכן יש לו זכויות לעתיד לבוא.

השיחה נמסרה בשנת התשפ"ב

לקבלת שיחה שבועית במייל או בווטסאפ,

שלחו הודעה לכתובת bogrim@yeshiva.org.il, או למספר 0547881227

ניתן לצפות בשיחה באתר ישיבה - www.yeshiva.org.il

השיחה השבועית משודרת בשידור חי במוצאי שבת, כשעה לאחר צאת השבת

ניתן להאזין בשידור חי גם דרך חיוג לטלפון 02-6643149 שלוחה 11